

ABSTRAKČIOSIOS TAPYBOS FORMAVIMOSI GALIMYBĖS PO „ATŠILIMO“ IR VYTAUTO POVILAIČIO KŪRYBA

Kristina Budrytė-Genevičė

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO MENŲ FAKULTETAS

Laisvės al. 53

LT-44309 Kaunas

k.budryte@mf.vdu.lt

Straipsnyje analizuojamos abstrakčiosios tapybos formavimosi galimybės Lietuvoje XX a. 7-ojo dešimtmečio pabaigoje–8-ajame dešimtmetyje. Apibūdinamos oficialios spaudos aktualizuotos temos, kur faktai ar citatos dažniausiai būdavo panaudojami demagogiškai, kuriami neigiami ideologiniai atgarsiai apie „kitokią“ tapybą. Remiantis Vytauto Povilaičio kūrybos pavyzdžiu, straipsnyje rekonstruojami meno kritikos pokyčiai ir perteikiamos pagrindinės išsivysčiusios jų nuostatos, kurios dviprasmiškai „padėdavo“ išlikti tapybos arenoje. T. y. viešai pristatyti dailininkas galėdavo ne savo mėgstamą temą ar bandymus kurti naują, savitą stilistiką, o tik ideologiškai „tvarkingos“ realistinės manieros kūrinius.

REIŠMINIAI ŽODŽIAI: sovietinė kritika, teminis paveikslas, abstrakčiosios tapybos modifikacijos.

7-ojo dešimtmečio pabaiga ir 8-asis dešimtmetis Lietuvos meno spaudoje yra ypatingas dėl savo naujos ideologijos transformacijos – reanimuojami seni stalinistiniai postulatai, leidžiami nauji draudimai dailininkams ir visa tai vadinama „naudingomis“ diskusijomis, „nauju“ supratimu, „geresniu išsilavinimu“. Tokiame kontekste atsidūrusi Vytauto Povilaičio (1927–2009) tapyba dabar tyrinėtojams įdomi keliais aspektais: kaip dažnai pasitaikantis to meto dvilypis suvaržytas kūrybos modelis ir kaip pereinamasis etapas, žinant dailininko tolimesnių dešimtmečių kūrybos posūkius. Todėl straipsnį sudaro dvi dalys. Pirmojoje apžvelgiama spauda, balansuojanti tarp ideologijos varžtų

ir laisvamaniškų metaforų, antrojoje analizuojama Vytauto Povilaičio tuometinių darbų specifiška, kuri ilgainiui išsivystė į abstraktų tapybos modelį.

VIEŠI ATGARSIAI

Kalbos apie abstrakcionizmą nutilo 7-ojo dešimtmečio antrojoje pusėje. Tai lėmė keletas faktorių – atsirado kitų temų, o ši „problema“ jau buvo išsemta, kartoti ją buvo nebeparanku. Dabar paranku buvo ją užmiršti. Tam įtakos turėjo 1964 m. pasikeitusi valdžia. Nebe-svarbios tapo kvailokos Nikitos Chruščiovo frazės apie modernizmą ir abstrakcionizmą, išsakytos 1962 m.

POSSIBILITIES FOR ABSTRACT PAINTING DEVELOPMENT AFTER THE KHRUSHCHEV THAW PERIOD AND THE ART OF VYTAUTAS POVILAITIS

Kristina Budrytė-Genevičė

KEYWORDS: soviet criticism, theme painting, modifying abstract painting.

SUMMARY

The end of 1960s and 70s was a time of change for Lithuanian art press – the old Stalinist principles were resurrected, new restrictions were issued for artists and all of these were called *useful* discussions, *new* understanding, *better education*. In this context, Vytautas Povilaitis' (born 1927) paintings of that time are of interest to the researchers now because of two different aspects: as a typical example for that period of constricted creativity and as a transitional period before the artist's turn to abstractionism. For this reason, the article is divided into two parts. The first part of the article looks at the attempt of the press to balance

the constrictions of ideology with the metaphoric speech. The second part analyses Vytautas Povilaitis' range of work: made to order monumental art, his favourite landscape motifs and his personal take on abstraction.

Although art criticism of that time expanded its understanding of landscape and portrait and accepted *the new painting*, giving it sometimes metaphoric meanings, it found it very hard to get through *authority discourse*. Nobody dared to admire abstract art, even indirectly, or to discuss its problems. But some didn't keep to this unspoken *authority discourse* agreement and therefore misunderstandings happened. Because of doubtful beliefs or personal dislikes, some more open arguments or angry criticism towards colleagues appeared in the press.

There were different opinions on Povilaitis' art, which varied between realistic figure compositions and abstract landscape. In the Soviet era all of his abstract attempts were combined with his early favourite landscape motifs: *finishing the picture*, framing it and parts of supposed landscape emerging through splattered canvas. The art from this time cannot be considered *the pure* abstraction, it is different from his later work, and shows certain constrictions. We can trace both a conforming to the restrictions and a sense of adventure in his art.